

There are no translations available.

Les teories, postures i perspectives que van propiciar pensar i fer la comunicació des d'altres llocs, pràctiques i concepcions són extenses i plurals.

Ocupen un lloc important en aquest procés: la difusió d'innovacions, la modernització, la teoria de la dependència, la comunicació per / de suport al desenvolupament (inclòs aquí el extensíssim debat sobre el concepte de desenvolupament), el nou ordre mundial de la informació i la comunicació, l'escola crítica llatinoamericana, el màrqueting social, entre altres elements.

Les denominacions que ha acollit aquesta altra comunicació són nombroses, ressalten entre elles: per al desenvolupament, participativa, educativa, popular, comunitària, alternativa, contrahegemònica, transformadora, entre d'altres. Algunes s'han erigit com a models, amb una producció teòrica i pràctica significativa; altres han esdevingut principis i característiques inherents a aquests models.

A partir de la sistematització de les propostes d'aquests enfocaments i del reconeixement dels trets específics que la estructuraven, es proposa reconèixer la comunicació per a l'equitat com

La comunicació per a l'equitat en clau d'aprenentatges

Written by Kenia Méndez. SEMlac Cuba / La Independent
Monday, 07 September 2020 12:49

"els processos dialògics d'intercanvi a través d'eines i mètodes, que permetin tant el tractament imparcial de totes les persones i l'apoderament de grups històricament marginats, com l'accés equitatiu a la informació, al coneixement i als serveis basats en tecnologia".

La investigació que origina aquestes reflexions es va acostar a dues experiències cubanes per perfilar les pràctiques i principis determinants en els seus processos de comunicació per a l'equitat: la campanya per la no violència cap a les dones Ets Més i la Xarxa de Barris afrodescendents. En les seves maneres de fer, convocar i dir podem trobar aprenentatges vàlids per seguir transformant des d'altres espais i experiències i, alhora, per caracteritzar els processos de comunicació per a l'equitat:

1. La comunicació per a l'equitat requereix una mirada integral a tots dos processos, que assumeixi les relacions entre ells i que entengui les aportacions a un model de societat participatiu, innovador i just.

La configuració de les experiències i els equips de treball denoten que calen nivells d'especialització i familiarització empírica amb la problemàtica. No es tracta d'especialistes en comunicació formats en temes d'equitat o viceversa, sinó d'un enfocament multidisciplinari de expertícies i condicions individuals -sensibilitat, lideratge, habilitats per a la coordinació de treball en grup- que pugui identificar i abordar el problema de forma integral.

S'apliquen conceptes de comunicació de mitjans per la participació com filosofia, que els allunya de postures més tradicionals i que atenen les necessitats i capacitats individuals dels subjectes, fent-los protagonistes dels processos que viuen. Es tracta, en tots els casos, d'una comunicació que respecta i promou les diferències, les múltiples identitats individuals, d'una comunicació que entén les bretxes d'equitat en les seves múltiples interrelacions -aditiva, multiplicativa i interseccional.

Crida l'atenció que les experiències sobrepassen concepcions tradicionals dels conceptes campanya i xarxa, respectivament, des d'una perspectiva que entén i assumeix la complexitat de les transformacions empreses. Totes dues es van centrar en processos d'articulació i dinàmiques de treball coherents amb una visió participativa.

2. Els missatges tenen el repte de crear consciència sobre desigualtats i relacions de

dominació que la societat ha tendit a naturalitzar, pel que han de combinar-se recursos formatius, informatius, movilitzadors i d'empoderament. Tot això amb sentit d'oportunitat per penetrar l'agenda dels mitjans i llocs de decisió.

Per la complexitat del tema i el seu caràcter subjectiu i cultural, van ser prioritzades les accions de formació i sensibilització, que van incorporar a tots els actors, especialment a llocs de decisió i professionals dels mitjans de comunicació de masses. S'ha posat èmfasi en intencionar una articulació orgànica que tingui en compte tots els nivells (nacional, provincial, comunitari) i tots els espais (culturals, acadèmics, polítics), que accepti altres formes d'organització (governamentals, de la societat civil, projectes, etc.) i que promogui les propostes i idees de les persones.

És innegable que persisteixen incomprendiments, invisibilitzacions i prejudicis en la societat cubana i la seva institucionalitat, de manera que posicionar els missatges en els mitjans de comunicació ha estat difícil per a ambdues experiències. Una bona pràctica va ser aprofitar conjuntures com la celebració de jornades i efemèrides per estendre l'activisme. La Xarxa de Barris, a més, s'ha donat a conèixer probablement amb més força en l'àmbit internacional que en el nacional, a partir de la seva articulació amb altres iniciatives que aborden la mateixa bretxa i que tenen més recursos i competències per promoure i visibilitzar les seves activitats.

3. L'aparell metodològic ha de garantir el caràcter accessible, participatiu, la prealimentació, la recuperació sistemàtica dels passos que es donen, l'atenció adequada als públics, l'efectivitat del missatge i la sostenibilitat de les transformacions. Els marcs existents són sectorialitzats i insuficients, per la qual cosa es prenen referents de cada un i no existeix el mètode ideal.

Les metodologies de treball van continuar tenint com a principis fonamentals la participació, l'accessibilitat i la no discriminació, alhora que van ser flexibles per atendre els canvis contextuais i grupals en el camí de la implementació. L'Educació Popular ressalta com una proposta pertinent, ja que té en compte les experiències personals, les històries de vida i els sabers populars, elements que resulten essencials per entendre i revertir els processos d'exclusió. No obstant això, no es compta amb metodologies integrades que indiquin els camins per a una comunicació globalment accessible, no discriminatòria i participativa.

D'aquesta manera, els equips de treball no tenien ni les competències, ni materials d'aprenentatge, per considerar des del principi tots els indicadors a complir des de la producció de continguts -que en la majoria dels casos no han estat accessibles a persones amb

La comunicació per a l'equitat en clau d'aprenentatges

Written by Kenia Méndez. SEMlac Cuba / La Independent
Monday, 07 September 2020 12:49

discapacitat , per exemple-, i tampoc compten amb fonts de dades fiables que puguin usar-se en els missatges. Això posiciona la reflexió cap a la necessitat de metodologies integrades.

4. Encara que es dóna poder a grups històricament marginats, la comunicació per a l'equitat celebra la diversitat, no és exclouent -ni per justícia històrica, ni perquè hi hagi grups que tinguin els "interessos" garantits ni prohibits.

No només és just, sinó també necessari, adreçar-nos a totes les persones. Perquè d'alguna manera totes hi estem implicades: si no som persones excloses o d'alguna manera discriminades, ja que llavors som policies, decisores, periodistes, metges, artistes, familiars o amistats de les persones que sí que ho són. Es tracta d'una comunicació exhortativa, que mostra les vies, que dóna eines, que potencia l'humà. Les experiències estan obertes a tota la població, tot i que abordin qüestions relacionades amb grups específics; els seus missatges opten per la sostenibilitat i la vida, a to amb la comunicació per al desenvolupament.

5. L'avaluació no es troba en l'efecte de la comunicació en si, sinó en la transformació generada.

Els processos avaluatius de les experiències analitzen amb molta força els impactes, que més enllà de les fites proposades, posen èmfasi en la incidència sobre les manifestacions de la problemàtica. D'acord amb això, han estat útils els enfocaments de sistematització, identificació de lliçons apreses i històries de canvi, anàlisi de transformacions generades des del nivell individual fins al macro-social, així com les avaluacions externes.

Tot i que ja s'han perfilat conscientment alguns enfocaments i / o condicions que apunten a pràctiques específiques de comunicació per a l'equitat -com la educomunicació-, la comunicació amb enfocament de gènere, el llenguatge inclusiu, el moviment *open*, entre d'altres, encara tenim pendent el pensar articuladament per influir des de la comunicació en l'entramat complex i interseccional que dibuixen les desigualtats.

La comunicació per a l'equitat en clau d'aprenentatges

Written by Kenia Méndez. SEMlac Cuba / La Independent
Monday, 07 September 2020 12:49

*[1] Aquest text té la seva base en la investigació: Comunicació per a l'equitat. Estudi de cas en dues experiències cubanes, **Kenya Méndez Mederos**, Facultat de Comunicació de la Universitat de l'Havana.*